

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 657.01

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

© 2015 БУРЛАН С. А., КАТКОВА Н. В.

УДК 657.01

Бурлан С. А., Каткова Н. В.

Аудит эффективности деятельности предприятия: методический аспект

Метою статті є дослідження теоретичних і методичних аспектів аудиту ефективності діяльності підприємства та розробка рекомендацій щодо удосконалення методики його проведення. У статті розглянуто сутність аудиту ефективності діяльності підприємства та запропоновано його визначення як завдання з надання впевненості, що передбачає оцінку ефективності системи управління підприємством та перевірку результативності його господарської діяльності. Визначені об'єкти, мета та функції аудиту ефективності діяльності підприємства. Об'єктами даного виду аудиторської перевірки є ефективність організаційної системи управління підприємством та ефективність ведення господарської діяльності підприємства. Метою аудиту ефективності діяльності підприємства є дослідження результатів діяльності суб'єкта господарювання та оцінка економічності організаційного механізму управління ним, надання рекомендацій з оптимізації управлінських технологій. Зважаючи на загальну парадигму аудиту ефективності, виділені основні її критерії: економічність, продуктивність, результативність. Розглянуті основні етапи та процедури проведення аудиту ефективності діяльності підприємства. Запропоновано систему показників для аналізу ефективності організаційної системи управління підприємством та оцінки ефективності його господарської діяльності.

Ключові слова: аудит, ефективність, аудит ефективності, міжнародні стандарти аудиту, аналітичні процедури, показники ефективності

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 13.

Бурлан Світлана Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, професор, кафедра обліку і аудиту, Чорноморський державний університет ім. П. Могили (вул. 68 Десантників, 10, Миколаїв, 54003, Україна)

Email: burlan_sa@mail.ru

Каткова Наталя Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедра обліку і економічного аналізу, Національний університет кораблебудування ім. Адмірала Макарова (пр. Героїв Сталінграда, 9, Миколаїв, 54025, Україна)

Email: orfeukat@ua.net

УДК 657.01

UDC 657.01

Бурлан С. А., Каткова Н. В. Аудит эффективности деятельности предприятия: методический аспект

Burlan S. A., Katkova N. V. Enterprise Performance Efficiency Audit: the Methodological Aspect

Целью статьи является исследование теоретических и методических аспектов аудита эффективности деятельности предприятия и разработка рекомендаций по совершенствованию методики его проведения. В статье рассмотрены сущность аудита эффективности деятельности предприятия и предложено его определение как задания по предоставлению уверенности, предполагающее оценку эффективности системы управления предприятием и проверку результативности его хозяйственной деятельности. Определены объекты, цель и функции аудита эффективности деятельности предприятия. Объектами данного вида аудита является эффективность организационной системы управления предприятием и эффективность ведения хозяйственной деятельности предприятия. Целью аудита эффективности деятельности предприятия является исследование результатов деятельности предприятия и оценка экономической организационного механизма управления им, предоставление рекомендаций по оптимизации управленческих технологий. Учитывая общую парадигму аудита эффективности, выделены основные ее критерии: экономичность, производительность, результативность. Рассмотрены основные этапы и процедуры проведения аудита эффективности деятельности предприятия. Предложена система показателей для анализа эффективности организационной системы управления предприятием и оценки эффективности его хозяйственной деятельности.

The article aims to study the theoretical and methodological aspects of enterprise performance efficiency audit and to develop recommendations on improvement of its procedure. The article considers the essence of enterprise performance efficiency audit and proposes its definition as a task aimed at ensuring certainty which implies evaluation of the efficiency of the management system of an enterprise and effectiveness of its business operations. The article identifies the targets, objectives and functions of the enterprise performance efficiency audit. This type of audit focuses on the efficiency of the organizational enterprise management system and effectiveness of business operations of the enterprise. The objective of enterprise performance efficiency audit is the study of the operational results of the business entity and assessment of the economic feasibility of its organizational management mechanism, development of recommendations on optimization of management technologies. Taking into account the overall paradigm of efficiency audit, the study identifies its primary criteria: economic feasibility, production capacity, productivity. The article discusses basic stages and procedures of enterprise performance efficiency audit. The authors propose a system of indicators for analysis of efficiency of the organizational system of enterprise management and evaluation of effectiveness of its business operations.

Keywords: audit, effectiveness, efficiency audit, international auditing standards, analytical procedures, efficiency indicators

Pic.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 13.

Burlan Svitlana A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Professor, Department of Accounting and Auditing, Black Sea State University named after P. Mohyla (vul. 68 Desantnykiv, 10, Mykolaiv, 54003, Ukraine)

Рис.: 2. Табл.: 2. Библ.: 13.

Бурлан Светлана Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, профессор, кафедра учета и аудита, Черноморский государственный университет им. П. Могила (ул. 68 Десантников, 10, Николаев, 54003, Украина)

Email: burlan_sa@mail.ru

Каткова Наталья Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент, кафедра учета и экономического анализа, Национальный университет кораблестроения им. Адмирала Макарова (пр. Героев Сталинграда, 9, Николаев, 54025, Украина)

Email: orfeykat@ya.ru

Email: burlan_sa@mail.ru

Katkova Natalia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Accounting and Economic Analysis, Admiral Makarov National University of Shipbuilding (pr. Geroyiv Stalingrada, 9, Nikolaev, 54025, Ukraine),

Email: orfeykat@ya.ru

Постановка проблеми. Сучасні економічні процеси та швидкі зміни умов зовнішнього середовища зумовлюють необхідність більш ретельного дослідження результатів та ефективності діяльності суб'єктів господарювання, а також перегляду стратегічної спрямованості діяльності підприємства загалом. Завдяки підвищенню значущості аудиторської перевірки за останні роки відслідковується тенденція зміни розуміння ролі аудитора як лише фіксатора ступеня достовірності фінансової звітності та фінансових результатів у бік представлення його як консультанта та аналітика. Тому отримання об'єктивної інформації про ефективність діяльності підприємства стає можливим за результатами проведення незалежної та професійної оцінки аудитора.

Аудит ефективності діяльності підприємства є досить новим різновидом аудиту у вітчизняній практиці, тому успіх його впровадження залежить, в першу чергу, від правильності поставлених перед аудитором завдань та від правильного вибору критеріїв оцінки ефективності. Аудит ефективності діяльності підприємства ставить перед собою рішення більш складних завдань на відміну від традиційного аудиту, оскільки охоплює усю діяльність підприємства. Результати проведення аудиту можуть надати відповідь на питання, у якому стані знаходиться підприємство та які можливості його стійкого розвитку, що актуалізує практичну значущість даного виду аудиту. Саме тому особливій уваги потребує розробка методичного забезпечення аудиту ефективності діяльності підприємства, що впливатиме на результативність та окупність коштів, вкладених в аудиторську перевірку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження методологічних та практичних питань щодо проведення аудиту на підприємствах зробили такі науковці та експерти-практики, як В. С. Адамовська, М. Т. Білуха, Р. П. Булига, Г. М. Давидов, Н. І. Дорош, А. Ю. Кузьминський, М. В. Кужельний, О. А. Петрик, А. М. Полякова, Дж. Робертсон та інші. Однак відсутність єдиного погляду серед науковців до сутності аудиту ефективності діяльності підприємства, комплексного наукового підходу стосовно організаційно-методичних засад, критеріїв та вимог до його обумовили необхідність подальших досліджень даного питання.

Формулювання невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на підвищений попит серед власників підприємств на проведення аудиту ефективності діяльності (близько 13 % від загальної кількості замовлень відносяться саме до питань аудиту ефективності діяльності підприємства), нагальним питанням постає нормативно-

правове забезпечення даного виду аудиту, оскільки на сьогодні жодним законодавчим актом, що регулює аудиторську діяльність, проведення аудиту ефективності діяльності підприємства не передбачено. В той же час, у багатьох наукових напрацюваннях методологія аудиту ефективності діяльності розглянута переважно відносно державного фінансового контролю, проте відсутній єдиний підхід до визначення сутності та предмету аудиту ефективності, що вносить необхідність уточнення термінів, які використовуються в методичних документах, регламентуючих аудиторську діяльність в Україні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження теоретичних і методичних аспектів аудиту ефективності діяльності підприємства та розробка рекомендацій щодо удосконалення методики його проведення.

Виклад основного матеріалу. Специфіка вітчизняної економіки та розвиток ринкових відносин вимагають від підприємств постійного підтримання конкурентоспроможності, що можливо за умов виявлення резервів підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Саме цей факт зумовлює необхідність проведення аудиту ефективності діяльності підприємства.

Слід зазначити, що на сьогодні відсутнє єдине визначення сутності аудиту ефективності діяльності підприємств. У першу чергу, на це впливають різні переклади Лімської декларації керівних принципів контролю та інших стандартів Міжнародної організації вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI), оскільки в Україні переклад терміну «Performance audit» означає «аудит ефективності», а в інших країнах під цим терміном розуміють «аудит діяльності», «аудит дій», «аудит адміністративної діяльності» [1; 2].

Згідно з Рішенням АПУ від 27.09.2007 р. № 182/5 окремі види перевірок ефективності використання виробничих потужностей, здійснення окремих фінансово-господарських операцій, функціонування систем внутрішнього контролю й управління та інших систем діяльності суб'єктів господарювання віднесені до складу завдань з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації [3]. Основні процедури та принципи проведення таких завдань наведено у МСА 3000 «Завдання з надання впевненості, що не є аудитами чи оглядами історичної фінансової інформації» [4].

Найпершим питанням аудиту ефективності розглянув Дж. Робертсон, зосереджуючи свою увагу на аудиті ефективності використання ресурсів підприємства та наданні рекомендацій щодо їх економічного використання, відно-

сячи ці процедури до управлінського внутрішнього аудиту [5]. В. С. Адамовська та Р. П. Булига виділяють в окрему категорію аудит ефективності управлінської діяльності [6; 7; 8]. Г. М. Давидов, А. М. Полякова, З. В. Билень під цією категорією розуміють аудит ефективності управлінської системи і практичної діяльності підприємства [9; 10]. На нашу думку, аудит ефективності діяльності підприємства – це завдання з надання впевненості, що передбачає оцінку ефективності системи управління підприємством та перевірку результативності його господарської діяльності. Тобто можна стверджувати, що об'єктами даного виду аудиторської перевірки є ефективність організаційної системи управління підприємством та ефективність ведення його господарської діяльності.

Для проведення аудиту ефективності діяльності підприємства вважаємо більш доцільним залучення зовнішнього аудитора за рядом причин: по-перше, через професійний досвід аудитора, зокрема наявність налагоджених методик щодо збору об'єктивної і повної інформації, можливість проведення порівняльного аналізу ефективності досліджуваного підприємства з аналогічними суб'єктами господарювання; по-друге, через незалучення зовнішнього аудитора до внутрішніх процесів підприємства, що забезпечує максимальну об'єктивність перевірки; по-третє, через незаангажований погляд, що дозволяє об'єктивно визначити сильні та слабкі сторони діяльності, розставити пріоритети щодо забезпечення її ефективності.

Зважаючи на загальну парадигму аудиту ефективності, виділяємо такі основні її критерії:

- економічність (людські, фінансові, матеріальні ресурси, обладнання, засоби обслуговування, інформація, енергія, земля) – досягнення заданих результатів за використанням найменшого обсягу коштів або досягнення найкращого результату за умов використання заданого обсягу коштів;
- продуктивність (виробництво продукції, надання послуг, збір доходів, функції регулювання, функції підтримки, інформаційні функції) співвідношення обсягів продукції з величиною витрат на її виробництво;
- результативність (досягнення цілей, задоволення потреб клієнтів, програмні впливи та ефекти) – відповідність витрат та їх результатів цілям, досягнення яких ставить перед собою суб'єкт господарювання у виробничій чи соціальній сфері.

Метою аудиту ефективності діяльності підприємства є дослідження результативності діяльності суб'єкта господарювання, оцінка економічності організаційного механізму управління ним та надання рекомендацій з оптимізації управлінських технологій.

Аудит ефективності діяльності підприємства покликаний виконувати такі функції:

- контрольна, яка передбачає перевірку виконання усіх завдань, що ставить перед собою підприємство для досягнення поставлених цілей;
- аналітична, під якою розуміють пошук та встановлення причинно-наслідкових зв'язків ефективності діяльності підприємства та його результатів;
- синтетична, яка покликана формувати та надава-

ти рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

У науковій літературі, зокрема М. Т. Білухою, пропонується виділяти три етапи процесу аудиту: підготовчий, дослідний та етап узагальнення і реалізації результатів аудиторського контролю [11]. Вищезазначені етапи, адаптовані до аудиту ефективності діяльності підприємств, наведені на рис. 1.

Аудит ефективності діяльності підприємства розпочинається з надсилання листа-пропозиції до аудиторської фірми, після чого сторони узгоджують основні умови та обмеження аудиту та укладають договір про надання аудиторських послуг. Перед складанням плану аудиту аудитором отримується необхідна інформація для розуміння суб'єкта господарювання та концептуальної основи його фінансової звітності. Наступним кроком є складання та затвердження програми аудиту ефективності діяльності підприємства та визначення критеріїв ефективності.

Дослідний етап передбачає реалізацію певних процедур за визначеними напрямками перевірки об'єктів аудиту (рис. 2).

Так, при проведенні аудиту ефективності організаційної системи управління підприємством виконуються такі процедури: аналіз ділових характеристик та професійних якостей співробітників, а також ставлення до змін в різних сферах; визначення основного стилю керівництва та ступеня участі співробітників в управлінні шляхом анкетування та тестування; перевірка наявності умови для чіткого розмежування відповідальності між підрозділами апарату управління; аналіз організації структурних підрозділів, їх спеціалізації, важливості; аналіз координації відносин між лінійними і функціональними керівниками; аналіз рівня централізації і децентралізації керівництва; аналіз ефективності методів управління, шляхів, сфер координації; визначення якісних характеристик системи прийняття і реалізації рішень на підприємстві; визначення раціональності розподілу функцій планування, обліку, контролю, аналізу, регулювання та стимулювання між апаратом управління і виробничими підрозділами, з одного боку, і відділами самого апарату – з іншого; перевірка щільності взаємозв'язку між окремими функціями та рівня їх дублювання в різних підрозділах підприємства; перевірка рівня забезпеченості нормативною, плановою, обліковою та аналітичною інформацією; аналіз рівня ефективності політики управління; аналіз методів управління, яким надається перевага; аналіз ефективності використання сучасних комп'ютерних технологій та технологій зв'язку.

При аудиті ефективності господарської діяльності підприємства проводяться такі процедури, як визначення рівня ефективності ринкової структури, у якій функціонує підприємство; аналіз розміру й тенденцій портфелю замовлень; іміджу серед конкурентів і громадськості; дослідження самих конкурентів (чисельність, якість, стратегія); оцінка рівня розвитку конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг); визначення факторів і результатів, здатних вплинути на майбутню ефективність за допомогою аналізу, логіки, математичних методів дослідження; практичне оцінювання кількості та якості виробничої ефективності за допомогою розрахунку загальних показників ефективності і продуктивності виробництва: прибутковості, руху гро-

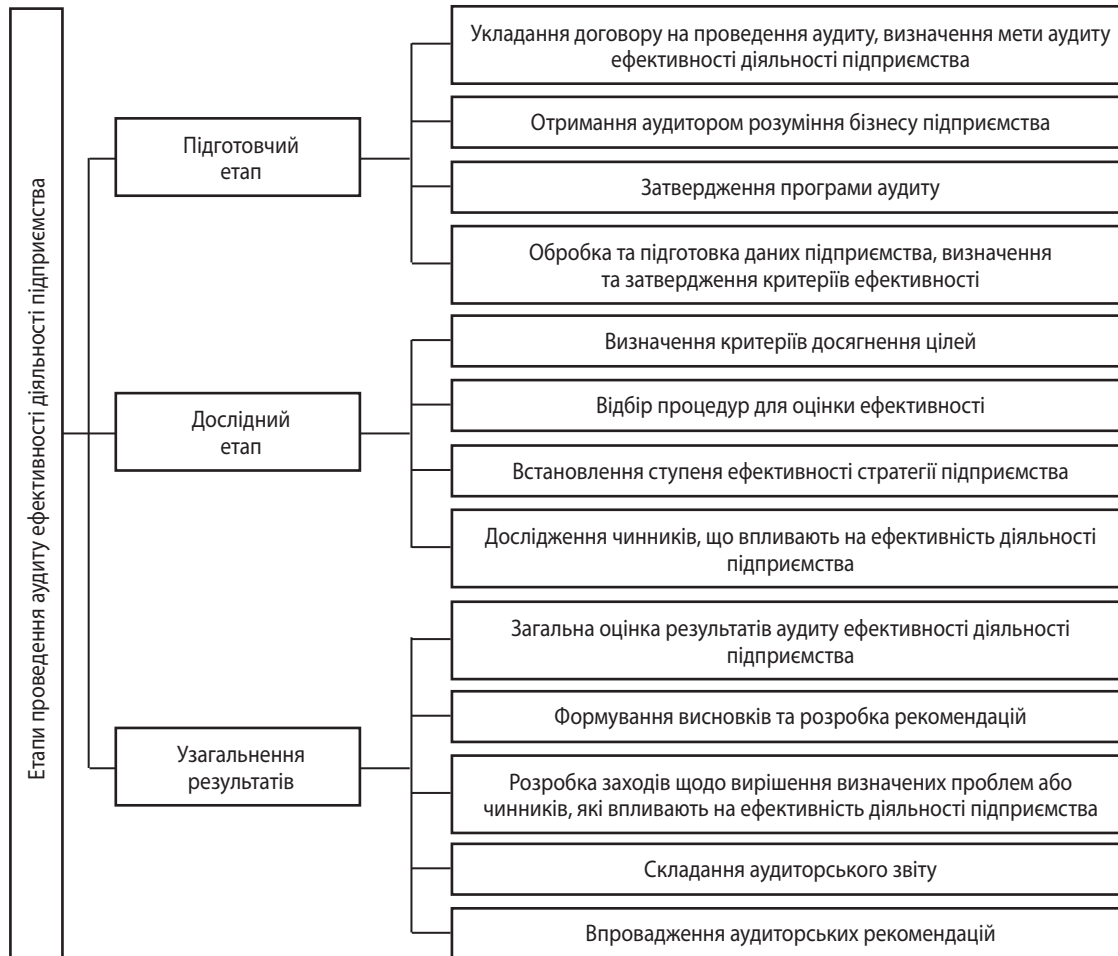

Рис. 1. Етапи проведення аудиту ефективності діяльності підприємства

шових коштів, прибутку на інвестований капітал, ринкової вартості акцій, забезпечення зайнятості.

Особливе місце при проведенні аудиту ефективності діяльності підприємства посідають аналітичні процедури, що є одними із головних процедур аудиту, оскільки дають змогу у грошовому або процентному вираженні порівнювати показники діяльності за різні періоди. При проведенні аудиту ефективності організаційної системи управління підприємством доцільно розраховувати та аналізувати показники, що наведені в табл. 1.

Ефективність діяльності підприємств насамперед оцінюється за допомогою показників рентабельності. Предметом оцінки рентабельності можуть бути господарська діяльність підприємства, його активи, вкладений капітал тощо. Так, Т. Ю. Бойко [12] для оцінки рентабельності діяльності підприємства пропонує окремо розраховувати два показники в динаміці: рентабельність господарської діяльності та рентабельність управлінської діяльності. О. В. Юр'єв пропонує оцінювати ефективність діяльності підприємства за допомогою критеріїв оцінки ефективності, які розраховуються шляхом співставлення витрачених ресурсів (грошові кошти, кадри, устаткування тощо) з отриманими результатами (кількість клієнтів, що обслуговуються, дохід від реалізації товарів (робіт, послуг)) [13].

При проведенні аналітичних процедур з метою оцінки ефективності господарської діяльності підприємств пропонуємо використовувати показники, які наведені в табл. 2.

На етапі узагальнення результатів аудитором складається аудиторський звіт та надаються рекомендації замовникові аудиту, які є додатком до звіту і наводяться за принципом пріоритетності.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що невизначеність у стратегічних перспективах діяльності суб'єктів господарювання обумовлює необхідність проведення аудиту ефективності діяльності підприємства. Запропонована методика аудиторської перевірки дозволяє оцінити ефективність організаційної системи управління підприємством та його господарської діяльності, визначити ступінь реалізації стратегії підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. The Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.intosai.org/issai-executive-summaries/view/article/issai-1-the-lima-declaration.html>

Рис. 2. Основні напрями перевірки за об'єктами аудиту ефективності діяльності підприємства

Таблиця 1

Показники оцінки ефективності організаційної системи управління підприємством

№ з/п	Показники
1	Наявність посадових інструкцій
2	Наявність наказів та договорів про розмежування та делегування повноважень
3	Якісна оцінка структури апарату управління та відповідність їх професійних навичок певним вимогам
4	Чистий прибуток кожного учасника
5	Рентабельність виробництва кожного учасника
6	Рентабельність управлінської діяльності підприємства
7	Рентабельність управлінської діяльності кожного учасника за оптимальними витратами на управління
8	Рентабельність управлінської діяльності кожного учасника за фактичними витратами на управління
9	Питома вага витрат на управлінську діяльність у загальному обсязі витрат підприємства
10	Абсолютне відхилення фактичних витрат на управлінську діяльність кожного учасника від оптимального їх розміру
11	Питома вага витрат на оплату праці управлінського персоналу підприємства в загальному обсязі витрат на оплату праці
12	Ступінь виконання затверджених планів, бюджету та певних завдань
13	Наявність подяк або доган за виконання своїх посадових обов'язків, у тому числі в грошовому вимірі
14	Наявність штрафних санкцій, претензій у грошовому вимірі з боку зовнішніх контрагентів фінансово-економічної діяльності
15	Наявність штрафних санкцій, претензій у грошовому вимірі у зв'язку із несвоєчасним наданням фінансової або управлінської звітності

Таблиця 2

Показники ефективності господарської діяльності підприємства

№ з/п	Група показників	Показник
1	Показники ефективності використання капіталу	Коефіцієнт мінливості прибутку
		Прибуток на інвестований капітал
		Коефіцієнт виплати дивідендів
		Прибуток на власний капітал
		Економічна додана вартість (EVA)
		Середньозважена вартість капіталу (WACC)
		Ринкова додана вартість (MVA)
		Коефіцієнт співвідношення ринкової і балансової вартості акцій
		Грошовий потік від інвестованого капіталу
2	Показники ефективності використання ресурсів	Коефіцієнт оборотності
		Коефіцієнт завантаження обладнання
		Фондовіддача
		Фондомісткість
		Фондоозброєність праці
		Рентабельність основних засобів
		Коефіцієнт оновлення основних виробничих засобів
		Коефіцієнт вибуття основних виробничих засобів
		Коефіцієнт надходження грошових коштів від активів
		Коефіцієнт ефективності грошових потоків (в т.ч. у розрізі видів діяльності)
		Продуктивність праці
3	Показники ділової активності	Коефіцієнт оборотності активів
		Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
		Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
		Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів
		Коефіцієнт оборотності основних засобів
		Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу
4	Показники рентабельності	Рентабельність активів, в т.ч. у розрізі сегментів діяльності
		Рентабельність власного капіталу, в т.ч. у розрізі сегментів діяльності
		Рентабельність діяльності, в т.ч. у розрізі сегментів діяльності
		Рентабельність управлінської діяльності
		Рентабельність продажів
		Рентабельність продукції
		Рентабельність бізнес-процесів
		Рентабельність робочої сили
		Рентабельність контрактів

2. ISSAI 3000 – Standards and guidelines for performance auditing based on INTOSAI's Auditing Standards and practical experience [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.intosai.org/issai-executive-summaries/view/article/issai-3000-implementation-guidelines-for-performance-auditingstandards-and-guidelines-for-perf.html>

3. Про затвердження Переліку послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми) : Рішення Аудиторської палати

України від 27.09.2007 р. № 182/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.apu.com.ua/files/ris/734345289.doc

4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://apu.com.ua/files/temp/Audit_2013_2.pdf

5. Робертсон Дж. Аудит / Дж. Робертсон; [пер. с англ.]. – М.: Контакт, 2004. – 496 с.

6. Адамовська В. С. Аудит ефективності управлінської діяльності / В. С. Адамовська // Ефективна економіка. – 2014. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2904>

7. Булыга Р. П. Инновации современного аудита: аудит эффективности бизнес-процессов / Р. П. Булыга // Аудитор. – 2012. – № 3. – С. 16 – 22.

8. Булыга Р. П. Аудит бизнеса. Практика и проблемы развития / Р. П. Булыга, М. В. Мельник. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 263 с.

9. Аудит : підручник / Г. М. Давидов та ін.; [за ред.: Г. М. Давидова, М. В. Кужельного]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2009. – 495 с.

10. Полякова Л. М. Аудит ефективності управлінських систем і практичної діяльності / Л. М. Полякова, З. В. Билень // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – № 722. – С. 211 – 215.

11. Білуха М. Т. Аудит : підручник / М. Т. Білуха. – К. : Знання, 2006. – 768 с.

12. Бойко Т. Ю. Методичні підходи щодо оцінки ефективності організаційно-економічного механізму регулювання управлінської діяльності підприємницького кластеру / Т. Ю. Бойко // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1 (19). – С. 15 – 21.

13. Юр'єв О. В. Аспекти аудиту ефективності операційної діяльності торговельних підприємств / О. В. Юр'єв // Науково-практичне видання «Незалежний аудитор». – 2014. – № 7 (1). – С. 73 – 81.

REFERENCES

Adamovska, V. S. "Audyty efektyvnosti upravlinskoi diialnosti" [Audit efficiency of administrative activity]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2904>

Bulyga, R. P. "Innovatsii sovremennogo audita: audit effektivnosti biznes-protsessov" [Innovation modern audit: audit of business processes]. Auditor, no. 3 (2012): 16-22.

Bulyga, R. P., and Melnik, M. V. Audit biznesa. Praktika i problemy razvitiia [Audit business. Practice and Problems of Development]. Moscow: YUNITI-DANA, 2013.

Bilukha, M. T. Audyt [Audit]. Kyiv: Znannia, 2006.

Boiko, T. Yu. "Metodychni pidkhody shchodo otsinky efektyvnosti orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu rehuliuвання upravlinskoi diialnosti pidpriemnytskoho klasteru" [Methodological approaches to evaluating the effectiveness of the organizational and economic mechanism of regulation of entrepreneurial management cluster]. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu, no. 1 (19) (2011): 15-21.

Davydov, H. M. et al. Audyt [Audit]. Kyiv: Znannia, 2009.

"ISSAI 3000 - Standards and guidelines for performance auditing based on INTOSAI's Auditing Standards and practical experience" <http://www.intosai.org/issai-executive-summaries/view/article/issai-3000-implementation-guidelines-for-performance-auditingstandards-and-guidelines-for-perf.html>

[Legal Act of Ukraine] (2007). www.apu.com.ua/files/ris/734345289.doc

"Mizhnarodni standarty kontroliu iakosti, audytu, ohliadu, inshoho nadannia vpevnenosti ta sputnikh posluh. Vydannia 2013 roku" [International Standards on Quality Control, Auditing, reviews, other assurance and related services. Publication 2013]. http://apu.com.ua/files/temp/Audit_2013_2.pdf

Poliakova, L. M., and Bylen, Z. V. "Audyty efektyvnosti upravlinskykh system i praktychnoi diialnosti" [Audit quality of management systems and practice]. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnik», no. 722 (2012): 211-215.

Robertson, Dzh. Audit [Audit]. Moscow: Kontakt, 2004.

"The Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts" <http://www.intosai.org/issai-executive-summaries/view/article/issai-1-the-lima-declaration.html>

Yur'iev, O. V. "Aspekty audytu efektyvnosti operatsiinoi diialnosti torhovelnnykh pidpriemstv" [Auditing the efficiency of operations of commercial enterprises]. Nezalezhnyi audytor, no. 7 (1) (2014): 73-81.